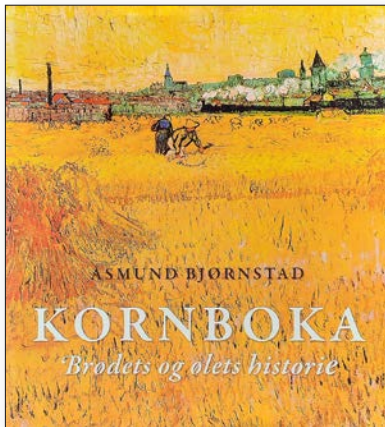

Kornet tatt på kornet

Åsmund Bjørnstad
Kornboka: brødets og ølets historie
Oslo: Dreyer, 2021
348 s.
ISBN 978-82-8265-514-9

Michael 2022; 19: 298–9.

Forfatteren av denne boka, Åsmund Bjørnstad (f. 1951), er professor emeritus i planteforedling ved NMBU på Ås. Her har han gitt ut en oppdatert og samlende historiebok om et av verdens viktigste planteprodukter – kornet. Bjørnstad har skrevet om dette før også (1). Dette er en framstilling med nye synsvinkler, ny kunnskap og ny bredde. Leseren lærer om hvete, bygg, havre, rug, ris og mais, og også om mer eksotiske, men viktige sorter som sorghum, hirse og afrikansk ris. Den tospaltede teksten er spekket med presis informasjon og interessante refleksjoner.

Kornets historie satt inn i sin samfunnsmessige kontekst, gjør boka umiddelbart tiltrekkende for den som åpner den. Her skjønner man at nyttevekstene har en utvikling og dynamikk parallelt med befolkningene som dyrker og bruker dem. Forfatteren legger stor vekt på genetikkens muligheter og utfordringer, hvordan foredling av plantesortene kan bidra til større og sikrere produksjon og hvordan genetisk kunnskap har vært vesentlig for å tilpasse veksten både til naturgitte forhold – og til markedet.

Korn som nødvendighet og tidvis mangelvare har vært en økonomisk styringsfaktor med vidtrekkende effekter. Kornmangel, av naturlige eller

menneskeskapte årsaker, gir som regel kornprisøkning. Den rammer da gjerne de svakeste hardest. Nødsårene i Norge under Napoleonskrigene hadde politisk bakteppe. Vi hadde dessuten uår på grunn av frost i 1812–13. Som om ikke det var nok, ble 1816 et år uten sommer, fordi et gigantisk vulkanutbrudd i Indonesia medførte en dis av vulkanutslipp over store deler av verden. Sola ble stengt ute og kornet ble ikke modent. Hungersnøden i Finland 1869–70 skyldtes også kalde somre. Sultkatastrofen i kornproduserende Ukraina i 1930-årene var politisk styrt. Med andre ord: Kornet er en geopolitisk faktor av stor betydning. Det betyr også at forskning og kunnskap om korn kan brukes som et kraftfullt våpen, positivt og negativt.

Kornboka kan leses som en sammenhengende fortelling. Den er imidlertid slik lagt opp at man gjerne slår opp i den, leser den bitevis og finner interessante og tankevekkende opplysninger av alle slag. Visste du f.eks. hva som egentlig foregår når man baker brød? Eller visste du at i mytenes verden har en møller fra gammelt av hatt en snev av snydenstrup over seg, og møllerens vakre datter en snev av løsaktighet?

Boka er gjennomillustrert med kunstproduksjoner og delikate fotografier. Det er et omfattende noteapparat og en fyldig litteraturliste med henvisninger til relevant faglitteratur.

Er dette en fagbok eller en populærvitenskapelig bok? Det er en meget vellykket hybrid, som framfor alt er lett å lese uansett alder. Denne presise, men innbydende stilen er også omhyggelig tilstrebet fra forfatterens side. Fagorganet *Bondebladet* hadde et intervju med Bjørnstad da boka kom ut (2). Der ble språket i boka diskutert, også på bakgrunn av at Bjørnstad har et *alter ego* som forfatter og lyriker. Bjørnstad sa i intervjuet at han ville ha en stil med enkle, uakademiske, korte setninger som alle kan lese, med vekt på verbene i setningene og å unngå abstrakte substantiv og innfløkte bisetninger. Målet hans er å skrive en «sakpoesi», med en tone som fenger interessen. Det har han lykket med i denne boka!

Litteratur

1. Bjørnstad Å. *Vårt daglege brød*. Oslo: Vidarforlaget, 2010.
2. Berge KE. NMBU-professor har skrive verdshistoria til brødet og ølet. *Bondebladet* 21.12.2021: 28–9.

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo og redaktør av Michael.